

GDK: 525.1 Abies Alba (Mill.)

Odmev na sortimentne tablice za jelko

Prof. dr. E. Rebula je v obsežnem članku predstavil rezultate raziskave o sortimentni sestavi in vrednosti debel jelke. Zagotovo so sortimentne tablice zelo uporaben in zaželen pripomoček pri gospodarjenju z gozdom. Izračunane tablice slone na vzorcu 284 dreves ali 486 m³ lesa z gozdnega obrata Bukovje. Ali jih lahko posplošimo na ves dinarski svet in na vso Slovenijo?

Pravzaprav se zelo nerad spuščam v polemiko s prof. Rebulo. Dvomim namreč, da so moji argumenti dovolj tehtni, saj dr. Rebulo cenim kot vztrajnega in temeljitega raziskovalca, ki je že mnogo prispeval h gozdarski znanosti. Vendar pa mi strokovna vest ne da, da ne bi izrazil nekaj dvomov v njegove ugotovitve. Dvomi so vendar pri vsakem raziskovanju in odkrivanju novega potrebni in lahko prispevajo pri uveljavljanju novega v gozdarsko prakso. O njih sva s prof. Rebulo tudi že osebno razpravljala.

Avtor članka na več mestih ocenjuje merila za določanje kakovosti sortimentov po napakah lesa kot neuporabna. Strinjava se, da merila po vseh napakah lesa iz dosedanjega jugoslovanskega standarda za hlode, smreke in jelke (JUS 1979 oziroma JUS 1989) niso najprimernejša. Vendar pa menim, da brez vsakršnih meril za kakovost na podlagi napak lesa vendarle ni mogoče opredeljevati uporabnosti ali vrednosti lesa. Avtor neprimernost kriterijev kakovosti dokazuje z rezultati raziskave SVETLIČIČA iz leta 1968, ko so posamezne hlode iz 10 vzorcev (443 m³) po Sloveniji razžagali in določili vrednost žaganega lesa in izkoristke. Prikazane preglednice meni dokazujejo ravno nasprotno. Res pri posameznem kosu ne drži, da daje vsak hloh boljše kakovosti tudi večji izkupiček in izkoristek, vendar je od vseh vzorcev samo eden tak, da povprečno hloh I. kakovosti ne daje večjega izkupička kot hloh II. kakovosti; hlovi II. ali nekaj napak odločilnih za razvrščanje.

Avtor je kljub temu, da zanika pomen napak lesa za določanje kakovosti tudi sam pri oceni kakovosti debel uporabil kot kriterij napake lesa oziroma višino čistega debela brez grč in koničnost. Preden torej iz enačb ali tablice odčitamo sortimentno sestavo in vrednost, moramo za vsako deblo ugotoviti njegovo kakovost. Zato za prodajo sortimentov, ko ne vemo več, iz katerih debel so bili izdelani, ne moremo uporabiti avtorjevih izračunov.

Ko je avtor izračunaval vrednost sortimentov, je uporabil vrednostna razmerja iz prodajnih cen na GG Postojna v letih 1991–1994. Takratne cene so veljale za drugačne kakovostne razrede, ki so bili pri prodaji nestabilni in povsem drugače določeni kot v jugoslovanskem standardu. Nihče namreč ni uporabljal standarda dosledno. Cenovna razmerja so torej veljala za neopredeljeno spremenljivo kakovost hlo dov. Kot že sam pove, je med celulozni les štel tudi drogove. Torej so vrednostne tablice precej približne, čeprav kakovosti pa so bili povprečno vedno vrednejši od hlo dov žagovcev III. kakovosti. Pri izkoristkih žaganja po masi je takih vzorcev manj, vendar še vedno večina vzorcev in skupno povprečje za Slovenijo kaže, da lahko pri boljših hlohkih pričakujemo večje izkoristke. Čeprav so razlike majhne, pa vendarle so in so istosmerne. Ni jasno, kakšne so bile povprečne debeline vzorcev in kako so vplivale na izkupiček in izkoristek vzorcev. Tudi način žaganja hlo dov, ki ga je možno optimirati po debelini, v prikazani raziskavi pa je bil vedno enak, lahko pomembno vpliva na izkoristek. Pravilna pa je avtorjeva ugotovitev, da so razlike znotraj istega kakovostnega razreda večje kot med povprečji, ker lahko samo ena »slučajna« napaka lesa močno razvrednoti uporabnost hlo da. Vendar menim, da tako pomembnih napak lesa, kot so gniloba, rjavost, kolesivnost ipd. res ne moremo

zanemariti ali izraziti samo z debelino drevesa. Ne smemo tudi spregledati, da sloni prikazana raziskava iz leta 1968 na tedanjih razmerjih cen žaganega lesa, ki so bila zagotovo bistveno različna od današnjih cenovnih razmerij.

Avtorjeva trditev, da »razvrščanje hlodov jelke in smreke v kakovostne razrede s kriteriji veljavnega standarda ne daje zanesljivih rezultatov« ne drži. Morda res ne kaže prave vrednosti in uporabnosti sortimenta, vendar povsem zanesljivo vsak hlod razvršča vedno nedvoumno v samo en kakovostni razred, saj je mogoče vsako napako z objektivnim merjenjem natančno izmeriti in upoštevati kot kriterij. Seveda pa moramo dosledno upoštevati določila standarda in si ne izmišljati vedno drugačnih zahtev, kot je to dolga leta delala naša praksa. Z vestnim delom je tudi mogoče vedno odkriti vse napake, ki so odločilne za razvrščanje po kakovosti. Na

posameznem kosu lesa je običajno le ena je tudi res, da boljših meril v naših razmerah nimamo.

Naj opozorim še na nekatere izraze, ki jih avtor uporablja. Govori o vraščenih in izpadajočih grčah in pri tem misli zrasle in nezrasle grče. Zaraslih grč namreč na obodu debela ne vidimo, izpadajoče pa so lahko le v deskah, saj iz debela ne izpadejo. Okrožljivosti pravimo običajno kolesljivost. Tudi beseda »žag« za debelino ali učinek prežagovanja se bo morala šele uveljaviti.

Želim si, da bi bili ti moji dvomi sprejeti kot dobronamerne pripombe in da bi jih nadaljnje raziskave in praktična uporaba objavljenih tablic sortimentne sestave in vrednosti debel jelke pri prodaji lesa in panju, pa tudi pri oblikovanju novih standardov za določanje kakovosti okroglega lesa, ovrgle.

dr. Marjan Lipoglavšek

GDK: 32:304

»Varno delo pri sečnji« – ocena in pripombe

V zbirki Gozdarski nasveti sta Zavod za gozdove Slovenije in Zveza gozdarskih društev Slovenije izdala priročno knjižico »Varno delo pri sečnji«. Namenjena je predvsem lastnikom gozdov, ki sami opravljajo dela v gozdovih. Avtor besedila je mag. Mirko Medved, številne nazorne ilustracije pa je izdelal dr. Boštjan Košir. Priročnik, namenjen predvsem poučevanju, opozarja zlasti na nevarnosti, ki prežijo pri sečnji na delavca, govori o pravilni in varni tehniki dela pri vseh delovnih postopkih med sečnjo drevja, pa tudi o pravilni opremi sekača in njenem vzdrževanju. Lahko bi rekli, da je mešanica navodil za varno delo in učbenika tehnike dela. Po obsegu (75 strani), vsebini in nazornosti povsem ustreza svojemu namenu. Za bračca je s svojim bolj kram-

ljavačim načinom prijazen, za poučevanje pa mu morda manjka nekaj sistematičnosti. Lahko bi bil še bolj poljuden. Izražanje je včasih prezamotano in jezik bi bil lahko lepši, vendar je razumljivost tistega, kar hočeta avtorja povedati, dobra. Tekst bi moral biti bolj izpiljen, čeprav terminološko skoraj vedno ustreza. Ker smo v Sloveniji že doslej imeli izdelano doktrino o varnosti in o tehniki dela in tudi številne objave o tem, bi knjižici koristile tudi navedbe, na katerih virih slonijo teksti in ilustracije. Poleg številnih opozoril na napačno ravnanje je v priročniku veliko navodil o pravilnem delu pri sečnji, vendar ponekod manjkajo konkretna navodila. Tako npr. ni nikjer napisano, kakšne so zahteve za primerno motorno žago, ali narisano, kakšen je pravilen zasek pri podiranju.

Da bi lahko v prihodnje izdali še boljše nasvete, naj navedem nekaj pripomb in razmislekov o podrobnostih iz priročnika.

* Prof. dr. M. L. dipl. inž. gozd., Biotehniška fakulteta, Gozdarski oddelek, Večna pot 83, 1000 Ljubljana, SLO.